בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו

ת"א 6426-04-20 ביקל ואח' נ' בורשטיין ואח'

לפני כבוד השופט עודד מאור **11.11.2021**

התובעים/ המשיבים בבקשה לסילוק על הסף
1. גדעון ביקל
2. אפשטיין חומסקי אסנת ושות' – עורכי דין

נגד

הנתבעים
1. מרי בורשטיין - מבקשת
2. שלום אחימור - מבקש
3. נעמי אחימור - מבקש
4. נח ברזובסקי - מבקש
5. רבקה גבאי - מבקש
6. אלה גרינשפון
7. אברהם גרינשפון
8. נאווה אשד
9. אריה כהן - מבקש
10. משה מרדכי לוי - מבקש
11. עז המנוח יפים מונסטירסקי
12. נינה מונסטרסקי
13. משעלי מזל טוב - מבקש
14. יינון סיאני - מבקש
15. ידידה סינואני - מבקשת
16. אסתר קישון - מבקשת
17. דוד רחמים - מבקש
18. שניפר ראובן
19. פאני ישורון צימנד - מבקש
20. הנרי צימנד
21. עמיר פרידמן - מבקש
22. איל אקוניס - מבקש
23. ש מ פ חברה לנאמנות והשקעות בעמ
24. עדנה ארליך - מבקש
25. דוד עופרה טויקלילי - מבקשת
26. מזל טויק - מבקשת
27. שמחה אקוניס - מבקשת
28. נחמה גרוס
29. מרדכי פימה
30. מלכה פימה
31. רשות מקרקעי ישראל מחוז מרכז - מבקשת

בשם התובעים-המשיבים: עוה"ד עמי אסנת וורדה לבון

בשם הנתבעים-המבקשים 1-5,9-10,13-14,16-17,21,24-26 ו-28: עו"ד ישי דוב גלילי

בשם הנתבעת-המבקשת 15: עוה"ד ליאורה אפרתי, נטע גוטע ויפית חנני שפיר

בשם הנתבעת-המבקשת 19: עו"ד רפי שדה

בשם הנתבעים-המבקשים 22 ו-27: עו"ד יגאל דורון וגיל זבצקי

בשם הנתבעת-המבקשת מס' 31: עו"ד איל אדר- פרקליטות מחוז תל-אביב

החלטה

לפניי חמש בקשות לסילוקה של התובענה שלפני על הסף, שהוגשו על ידי חלק מהנתבעים בתובענה זו, כאשר הטענה המרכזית המשותפת לכולן היא, התיישנות עילת התביעה.

רקע כללי

1. התובעים, גדעון ביקל (להלן: "**ביקל**") ואפשטיין חומסקי אסנת ושות' – עורכי דין (להלן: "**עורכי הדין**") הגישו תביעה כנגד הנתבעים לתשלום שכר בגין ייזום פרויקט לקידום והשבחה של בנייה, וכן להחזר הוצאות שהוציא ביקל בקשר לתכנון וקידום הפרוייקט.

ביקל הוא אחד מהבעלים של מקרקעין שהיו ידועים כחלקות 13, 15, ו-467 בגוש 3925; הנתבעים הם בעלים של חלקות נפרדות ורבות אחרות הגובלות בחלקת התובעים.

חלקות ביקל והתובעים היו קרקעות לצרכי חקלאות בדרומה של העיר ראשון לציון בשטח כולל של כ-150 דונם (להלן: "**המתחם**"), כאשר ביקל הוא הבעלים של כ- 110 דונם משטח המתחם, הנתבעים 1-30 הם בעלים של כ- 15 דונם נוספים, ורשות מקרקעי ישראל, הנתבעת 31, היא בעלים של עוד כ- 15 דונם.

2. בראשית שנות התשעים של המאה הקודמת ביקש ביקל לקדם תוכנית שעניינה השבחת המקרקעין שבבעלותו, באמצעות שינוי ייעוד המקרקעין מחקלאות למגורים בבנייה רוויה, מסחרית ומבני ציבור.

בפגישה אצל ראש עיריית ראשון לציון מיום 28.8.91 (נספח 4 לכתב התביעה) התברר שתנאי שהציבה העירייה הוא כי תוכנית להשבחה בהקשר של שינוי

הייעוד צריכה להיעשות על המתחם כולו ולא רק על חלקתו של ביקל או של האחרים שהיו עמו בפגישה.

כך פנה ביקל לעורכי הדין עוד בראשית שנות התשעים של המאה הקודמת, וביקש מהם לטפל בשמו בשינוי הייעוד ולקדם התוכנית להשבחה. רק ביום 6.8.09 חתם עמם על הסכם לשיתוף פעולה לפיו עורכי הדין יהיו זכאים לשכר באופן ובמועדים כפי שיוסכם על ידם במשותף, בסמוך אלרח מתן התוקף לתב"כ (להלן: "**הסכם השת"פ**") (ראו נספח 3 לכתב התביעה).

כך החלו עורכי הדין בהליכי תכנון והיגוי שונים של התוכנית המכונה **תב"ע רצ/1/81** (להלן: "**התוכנית**"), שלאורך השנים עברה גלגולים שונים בוועדות התכנון והבנייה, הן זו המקומית והן בוועדה המחוזית ואין מקום להרחיב בגלגולים השונים (לפירוט ניתן לעיין באמור בסעיפים 23-15 לכתב התביעה). בסופו של דבר, אושרה התוכנית לתוקף על ידי הועדה המחוזית לתכנון ולבנייה מחוז מרכז בתנאים, וכך בחלוף 18 שנים לאחר תחילת קידומה של התוכנית, נכנסה התוכנית לתוקף ביום 28.10.2009, 15 ימים לאחר שפורסמה ברשומות ובעיתונות כמתחייב בחוק התכנון והבנייה, תשכ"ה – 1965 (להלן: "**חוק התכנון והבנייה**").

ביום 22.9.09 הגישו הועדה המקומית ועיריית ראשון לציון ערר על אישור התוכנית למועצה הארצית לתכנון ולבנייה; ביום 21.3.2010 נדחה הערר על ידי המועצה הארצית;

בחודש מאי 2010, ולאחר שנדחה הערר כאמור, הגישו הועדה המקומית ועיריית ראשון לציון עתירה מנהלית לבית המשפט לעניינים מנהליים במחוז מרכז, וביום 21.6.11 דחה בית המשפט את העתירה (להלן: "**פסק הדין בעתירה המנהלית**").

עם כניסת התוכנית לתוקף, ביום 28.10.09, הוגשו תביעות לפי סעיף 197 לחוק התכנון והבנייה, שנדחו כולן על ידי הועדה (אולם כנטען בכתב התביעה, נכון

ליום הגשת התביעה ערר אחד עדיין תלוי ועומד לפני ועדת הערר המחוזית), ורק בשלהי שנת 2014 החלו להינתן היתרי הבנייה והחלו עבודות במקרקעין על פי התכנית (ראו סעיפים 33-32 לכתב התביעה).

<u>מהות התביעה</u>

3. תביעת התובעים כנגד הנתבעים היא בגין שכר הייזום לקידום התוכנית, כשהתובעים מציינים את עבודתם הרבה בהליכים במוסדות התכנון השונים, על שלוש ערכאותיהם, בבית המשפט לעניינים מנהליים, שעות העבודה שהושקעו על ידם לצורך קידום התוכנית ושינוי ייעוד הקרקע, לרבות לימוד החומר, דיונים, ישיבות, פגישות, ניסוח מסמכים כללים ומסמכים משפטיים, ובגין החזר ההוצאות שהוציא ביקל לצורך כך כמפורט בסעיף 34 לכתב התביעה.

כאמור, שכבר מאז שנת 1991 נותנים עורכי הדין לווי וייעוץ משפטי לכל הליכי הייזום ושינוי ייעוד הקרקע, כשביקל הוא היזם בפועל של התוכנית, ועד החתימה על הסכם השת"פ הוא ומספר אחרים נשאו בכל ההוצאות, החליטו עורכי הדין וביקל (לשתף פעולה בנושא מימוש זכויות הבעלים במושאע על פי התוכנית.

וכך נקבע, בין היתר, בסעיף 1 להסכם השת"פ: "**בגין טיפולם עד כה, של שני הצדדים בהליכי ייזום ושינוי ייעוד הקרקע עד למתן תוקף לתב"ע יפעלו הצדדים לגבות מהבעלים במושאע סכום השווה ל 6% + מע"מ כחוק משווי זכויותיו של כ"א מהבעלים במושאע בקרקע, אשר יתחלק בינהם בחלקים שווים, וזאת ככל הניתן בסמוך לפרסום התב"ע לתוקף בעיתונות... גביית שכ"ט הנקוב בסעיף 1 זה תיעשה על ידי הצדדים באופן ובמועדים כפי שיוסכם במשותף, בסמוך לאחר מתן תוקף לתב"ע**".

4. אם כן - תביעה זו, על סך של 3,487,373 ₪ היא לתשלום שכר הייזום והחזר ההוצאות.

התביעה הגיע לפתחו של בית המשפט ביום 6.4.2020.

<u>הבקשות לסילוק על הסף</u>

5. מונחות לפני 5 בקשות לסילוק על הסף שהוגשו על ידי מספר נתבעים; ראוי לציין ששני נתבעים נוספים העלו טענות לסילוק על הסף בכתב ההגנה, אולם משלא הוגשה בקשה נפרדת אינני נדרש להן.

6. הבקשות לסילוק על הסף מעלות טענות שונות, אולם טענה מרכזית המשותפת להן היא התיישנות עילת התביעה. החלטה זו עוסקת אך בבקשה לסילוק על הסף של התיישנותה של עילת התביעה.

<u>השאלות העומדות לדיון</u>

7. גדר המחלוקת בין הצדדים אינה רבה ומורכבת;
טוענים הנתבעים, הם המבקשים שלפני, שעילת התביעה התיישנה זה מכבר, בשל העובדה שחלפו למעלה מ-7 שנים מיום שהתוכנית נכנסה לתוקף, ובמילים אחרות, התוכנית נכסה לתוקף 15 ימים לאחר מועד פרסומה ברשומות, כלומר - ביום 28.10.2009, ועל כן עילת התביעה התיישנה כבר ביום **27.10.2016**, ויש לדחות את התביעה בשל כך;
מנגד – טוענים התובעים, הם המשיבים, שעילת התביעה נולדה רק ביום שהתוכנית "**אושרה באופן סופי**" (כלשונם), היינו - עם הפיכתו של פסק הדין בעתירה המנהלית לחלוט, ביום 23.9.11.

8. בשים לב לעובדה שהתובענה שלפני הוגשה ביום 06.04.2020, כך שגם אם נקבל את עמדת התובעים כאמור, כי זהו מועד תחילת מניין ההתיישנות, הרי שגם לשיטתם עילת התביעה התיישנה כבר ביום 22.9.18. לעניין זה טוענים התובעים שמניין ההתיישנות לא מביא בחשבון את התקופה בה התנהלה התובענה לסעד הצהרתי אותה הם הגישו בבית משפט מחוזי מרכז (ה"פ 53661-04-18), וזאת בהתאם להוראות סעיף 15 ההתיישנות, תשי"ח – 1958, היינו - מיום פתיחת ההליך ביום 29.4.18 ועד ליום 1.5.19, עת נמחקה תביעתם, ולכן במצב דברים

זה, לשיטת התובעים, משהוגשה התביעה כאן בחודש אפריל 2020, טרם התיישנה עילת התביעה, בהתאם להוראות סעיף 16 לחוק ההתיישנות. אם כך, יש להכריע מהו מועד ההתיישנות של עילת התביעה שלפני.

<u>דיון והכרעה</u>

<u>מועד כניסת התוכנית לתוקף</u>

9. אין, ולא יכול להיות חולק, שעל פי הוראת סעיף 119(א) לחוק התכנון והבנייה, תשכ"ה – 1965 מועד תחילתה של תוכנית הוא 15 ימים לאחר פרסומה ברשומות. משאושרה התוכנית, ופורסמה ברשומות ביום 13.10.09, הרי תחילתה היא ביום **28.10.09**. לשיטת הנתבעים זהו היום בו נולדה עילת התביעה, וזהו המועד הקובע לעניין תחילת מניין השנים בכל הנוגע להתיישנות עילת התביעה.

התובעים אינם חולקים על כך שלאחר מועד פרסום התוכנית ברשומות נכנסה היא לתוקף, היינו - שזהו מועד תחילתה, ואף מאשרים בסעיף 23 לכתב התביעה שזהו המועד בו זכויות הנתבעים במקרקעין הושבחו:

"**[ביום] 13.10.09 פורסמה התוכנית לתוקף ברשומות [יה"פ 6044]. <u>מתן תוקף התוכנית השביח את זכויותיהם של הבעלים של הקרקע במתחם באופן משמעותי ביותר והפך אותן זמינות למימוש, בכללן עלה שווה המקרקעין</u>**" [ההדגשה שלי- ע.מ.].

אולם לשיטתם, יש לערוך הבחנה בין מועד תחילת התוכנית (28.10.09) לבין "**כניסתה המוחלטת של התוכנית לתוקף**", אחרי שהליכי הערר והעתירות הפכו לחלוטים, ביום 21.9.2011, שרק אז לשיטתם קמה להם עילת התביעה לשכר ראוי.

<u>מועד כניסת התוכנית לתוקף ומועד עילת התביעה – האם חד הם?</u>

<u>יום הולדתה של התוכנית</u>

10. מועד תחילת התוכנית הוא לאחר פרסומה ברשומות; זהו החוק (סעיף 119(א) לחוק התכנון והבנייה), וזו גם פסיקתו העקבית של בית המשפט העליון: "**שלושה פרקי חיים עוקבים יש לה לתכנית תכנון: אחד, שלב ההכנה, שניים, שלב ההפקדה, ושלושה – שלב החיים שלאחר האישור. ... השלב השלישי בחייה של תוכנית תכנון בא עם אישורה של התוכנית. מאותה עת התוכנית היא בבחינת היותה חי-הנושא-את-עצמו: ניתק הטבור שקשר בינה לבין מוסד התכנון שהכין אותה ואישור אותה, והתוכנית עומדת על רגליה-שלה. התוכנית תעמוד בתוקפה עד אשר תבוטל או תתוקן, ומעמדה הוא של חקיקת משנה**" (ע"א 8265/00 **שופרסל בע"מ נ' הועדה המחוזי לתכנון ולבניה מחוז מרכז** פ"ד נו(5), 855 (2002)).

אם כן, עיננו רואות כי תחילתה של תוכנית הוא לאחר שאושרה ובחלוף 15 ימים מעת הפרסום ברשומות, וזהו היום בו התוכנית הופכת לבת-חיים משל עצמה, עד אשר היא תבוטל או תתוקן, ואף מקבלת מעמד סטטוטורי מיוחד של חקיקת משנה.

לענייננו – יום הולדתה של התוכנית הוא יום 28.10.09, **ועל כך אין חולק**.

<u>היום בו נולדה הזכות לתבוע שכר והוצאות</u>

11. עם זאת, התובעים מבקשים שאקבע שעל אף האמור, היום בו נולדה עילת תביעתם לשכר ראוי והחזר הוצאות הוא רק עם כניסתה "**המוחלטת**" של התוכנית לתוקף – ביום 21.9.11 (ראו סעיף 35 לתגובת התובעים לבקשה מטעם הנתבעים 22,27 לסילוק התביעה על הסף).

את טענתם הם מנמקים בכך שכל עוד לא הוסרו החסמים המשפטיים הקשורים לתוכנית (עררים שהגישו אחרים ולאחר מכן גם עתירה מנהלית לאישור התוכנית), לא קמה להם הזכות לתבוע בגין שכר ראוי, שזוהי תביעתם, וכלשונם: "**... אישור התוכנית באופן סופי, רק עם הפיכתו של פסק הדין**

בעת"מ 8747-05-10 לחלוט [לכל המוקדם], הביא להשבחה, היינו – עליית שווים של המקרקעין עשרות מונים, מערכה כקרקע חקלאית במושאע, שניתן לממשם (כפי שאכן כבר עשו חלקם), ולהעשרת הנתבעים כתוצאה מכך" (ראו: סעיף 37 לכתב התביעה).

12. דינה של טענת התובעים להידחות.

לא מצאתי להבחנה ולהפרדה המלאכותית של המועדים השונים כל בסיס, לא בדין ולא בעובדות המתגלות מהנספחים אותם צרפו התובעים עצמם לכתב הטענות, כמפורט להלן.

חוק התכנון והבנייה קובע בסעיף 119(ב) שיום הפרסום הוא היום לעניין תחילת המועד להגשת תביעות פיצויים לפי סעיף 197 לחוק, של כל מי שנפגע מהתוכנית. משמעות הדברים היא שהמחוקק עצמו מגדיר שלמועד תחילת התוכנית יש משמעות לא רק **במישור התכנוני – המנהלי** (כפי שמבקשים התובעים להציע), אלא גם **במישור האזרחי**, בכל הנוגע לזכויות תביעה שמתעוררות לחיים משל עצמן, **רק עם תחילתה של התוכנית**, דוגמת פיצויים לנפגעים מאישור התוכנית, או כל תביעה אחרת.

<u>פעולות התובעים לגביית שכרם</u>

13. עמדת התובעים האמורה, לפיה עילת התביעה לשכר ראוי נולדה רק עם "**כניסתה המוחלטת**" של התוכנית לתוקף, מעוררת קשיים מניה וביה, כאשר ממילא אין בדין הבחנה בין תאריך תחילת התוכנית, לבין "**כניסתה המוחלטת**".

14. **מהנספחים לכתב התביעה** עולה שהתובעים פעלו ודרשו שכר ראוי והחזר הוצאות כבר בשלבים מוקדמים מיום 23.9.2011 – המועד בו התובעים אוחזים עתה, כמועד הולדת עילת תביעתם;

כך, במכתבו של ביקל שצורף כחלק מנספח 12 לכתב התביעה, בו הוא מעלה על הכתב סיכום פגישה מיום 14.7.11 עם נציגים בעלי זכויות (וככל הנראה חלקם גם מי מהנתבעים), העלה ביקל הצעה להתקשרות לייזום ומימוש משותף מול

קבלנים. הוא מציין דוגמא כספית ומתיר "**עבור היזום 6%+ מע"מ משווי הזכויות ביום אישור התב"ע**" תוך שביקל מעביר הסכם מוצע לחתימה עם מנגנון לתשלום "**שיבוא לקראת מי שאין בידו לבצע את התשלום עכשיו**".

במכתב נוסף, באותו נספח 12 לכתב התביעה, ביחס לאותה פגישה מיום 14.7.11, העיר ביקל כי מי שיבחר לא להתקשר עמם בהסכם אותו הציג, "**יעמוד על זכותו היזמית לשכר ראוי בהתאם לעקרונות שהוצגו הן במצגת והן בכל הפגישות עמי**".

נמצאנו למדים שאת הדרישה לשכר העלה ביקל עוד טרם יום 23.9.11. אם לא נולדה לו כל עילה או זכות באותה עת, מדוע דרש הוא שכר ראוי?!

15. לא זו אף זו; על פי האמור בפסק הדין בעתירה המנהלית, מתברר שביקל – באמצעות חברה שבבעלותו, פרחי ביקל בע"מ, חתם על הסכם עם חברת א.ש.י פרשקובסקי חברה לבניין בע"מ ועם חברת זאנקרו חברה לבניין בע"מ (להלן: "**הרוכשים**") על מכירת יחידות דיור במקרקעין. בהסכם זה אמנם נקבע תנאי מתלה, לפיו כניסתו של ההסכם לתוקף יהיה רק לאחר כניסתה של התוכנית לתוקף (סעיפים 20 ו-50 בנספח 10 לכתב התביעה כאן), אך כבר ביום בו פורסמה התוכנית לראשונה בעיתונות ביום 22.09.2009, העבירו הרוכשים סך של כ-20 מיליון שקלים מתוך תמורת ההסכם לידי חברת "פרחי ביקל בע"מ". משמעות קבלת הכספים על ידי ביקל, באמצעות החברה שבבעלותו, מעידה על כך שגם לגישתו התוכנית נכנסה לתוקף (אפילו עוד טרם חלפו 15 ימים מהפרסום האחרון ברשומות). הרי לא נעלה על הדעת כי ביקל יקבל לידיו סכום כה משמעותי בהעדר זכות שבדין, ואין לחשוד בצד שלישי שהעביר את הסכום ללא שהזכות כבר נולדה.

16. בכך לא די; במכתב ששלח ביקל לנתבע מס' 22 (אקוניס), הוא ציין במפורש כי התוכנית תקבל תוקף 15 יום לאחר פרסומה (סעיף 2 בנספח א' לבקשת

הנתבעים 22 ו-27 לסילוק התביעה על הסף). זהו חיזוק נוסף לכך שביקל ידע כי המועד הקובע הוא כניסת התוכנית לתוקף לאחר פרסומה, גם ביחס לשכר אותו הוא דרש.

17. לא נעלמה מעיני טענת עורכי הדין כי מדובר במכתבים שהוציא ביקל עצמו ולא הם, ועל כן לכל היותר ביקל הוא זה שהעלה את הדרישה לשכר ראוי עובר לספטמבר 2011.

אין לטענתם זו אחיזה, שכן כבר בהסכם השת"פ כבר סוכם ביניהם כי יפעלו במשותף "**לגבות מהבעלים במושאע בקרקע סכום השווה ל-6%+ מע"מ כחוק משווי זכויותיו של כ"א מהבעלים במושאע בקרקע, , אשר יתחלק ביניהם בחלקים שווים, <u>וזאת ככל הניתן בסמוך לפרסום התב"ע לתוקף בעיתונות</u>**".

חזקה על עורכי הדין שלא היו מציינים את המועד לגביית השכר "**סמוך לפרסום התב"ע בעיתונות**", אם לשיטתם המשפטית עילת התביעה טרם נולדה עם הפרסום אלא רק עם "**כניסתה המוחלטת של התוכנית לתוקף**", כפי שהם מבקשים לטעון כעת.

הרי עורכי הדין הם אלה שטענו בשמו של ביקל בהליכי הערר שהתנהלו בפני המועצה הארצית בדיוק את היפוכה של הטענה אותה הוא מעלה כאן: "**<u>המדובר במעשה עשוי...</u>**" (ראו סעיף 32 להחלטת המועצה הארצית מיום 21.3.20, הוא נספח 9 לכתב התביעה עצמו).

טענה מקדמית זו של ביקל **נדחתה** על ידי המועצה הארצית: "**סעיף 119(א) קובע אמנם כי: 'תחילתה של תוכנית שאושרה לפי סימן זה, היא בתום חמישה עשר ימים מיום פרסום ההודעה ברשומות...'. מאחר ודבר אישור התוכנית שבה עסקינן פורסם בעיתונות וברשומות, <u>הרי שבפנינו תוכנית סטטוטורית תקפה לכל עניין.</u> עם זאת, אין בכך כדי למנוע דיון בועדת המשנה להתנגדויות לאשרה למתן תוקף, ואם יימצא ממש בטענת העוררות** [שאינן ביקל] **הנוגעות לתוקפה של התוכנית, הרי שלא יהיה בדבר כניסתה של התוכנית לתוקף כאמור כדי למנוע את ביטולה** (ראו סעיפים 35,36 לנספח 9), [ההדגשות שלי – ע.מ.]

<u>השתק שיפוטי</u>

18. במצב דברים זה, סבורים הנתבעים שמקום שהתובעים טוענים לפני טענה הפוכה מזו שטענו בהליכי הערר, מושתקים הם ואינם רשאים הם להעלות טענה הפוכה כעת;

19. תשובת התובעים לעניין זה, היא כי "**הלכה היא**" שכל עוד לא התקבלה טענתו הסותרת של בעל דין בהליך הראשון, אין כל מניעה שהוא יעלה טענה סותרת בהליך מאוחר.

תשובת התובעים אינה מדויקת, ודי אם אפנה להחלטת כבוד השופט נ' הנדל בבע"מ 8203/17 **פלוני נ' פלוני** (פורסם בנבו, 14.06.2018) שם ציין כי: "**הלכה בנוגע לאופיו ותנאי תחולתו של ההשתק השיפוטי עדיין לא גובשה עד תומה. האמת תאמר שהדוקטרינה בשלבי התפתחות ודיון. כך למשל ישנן גישות שונות באשר לשאלה האם נדרש שבעל הדין הצליח בהליך הראשון, או שמא מספיק שטענתו התקבלה, ואף ייתכן שההשתק יחול אף אם נדחתה** (רע"א 6753/96 **מ.מ.ח.ת. בע"מ נ' פרידמן**, פ"ד נ(5) 418 (1997); רע"א 4224/04 **בית ששון בע"מ נ' שיכון עובדים והשקעות בע"מ**, פ"ד נט(6) 625 (2005); רע"א 8297/12 **הפניקס הישראלי לביטוח בע"מ נ' המוסד לביטוח לאומי**, [פורסם בנבו] פס' 13 לפסק דינו של השופט צ' זילברטל (16.7.2013))".

20. כלל ההשתק השיפוטי יוצר השתק כלפי טענה עובדתית או משפטית מסוימת שנשמעת מפיו של בעל דין, לאחר שבהליך קודם נטענה על-ידו טענה הפוכה. ההשתק השיפוטי חל במישור היחסים שבין בעל דין לבין בית המשפט, ועל כן אין נפקות לזהותם של המתדיינים בהליכים השונים (רע"א 4224/04 **בית ששון בע"מ נ' שיכון עובדים והשקעות בע"מ**, פ"ד נט(6) 625 (2005)). ביסודו של ההשתק השיפוטי ניצבות תכליות של תום הלב, שמירה על טוהר ההליך השיפוטי, ומניעת הכרעות סותרות בין הערכאות. בעבר קבע בית המשפט העליון שתנאי לתחולת ההשתק השיפוטי היא כי בעל דין זכה להצלחה בהליך הראשון,

אולם חל בשנים האחרונות כרסום בתנאי זה ובתוכנו, והדעות לגבי נחיצותו חלוקות.

21. טוענים התובעים ששאלת ההשתק לא יכולה להתעורר כלל לפני, שעה שטענתם הקודמת נדחתה **בהליכי ערר מנהליים** לפני המועצה הארצית.

אינני מקבל טענה זו.

כבר בע"א 732/15 **פקיד שומה נ' בנלי טל** קבע בית המשפט העליון שדוקטרינת ההשתק השיפוטי אינה מוגבלת לטענות שהועלו בפני ערכאות השיפוט בלבד, והיא חלה אף על טענות עובדתיות סותרות שהועלו גם בפני הרשויות מנהליות. בהמשך בע"א 8453/14 **ש. שלמה חברה לביטוח בע"מ נ' פקיד השומה למפעלים גדולים** חידד בית המשפט העליון את העיקרון האמור בציינו כי: "**אין לאפשר לצדדים לשנות אותה מסכת עובדתית לנוחותם לצרכי הליכים שונים, אלא אם כן חלו טעויות בתום לב כאלה או אחרות [...] דברים אלה פשוטים וברורים, ובית המשפט אינו יכול לפעול כשוטה שבעולם**".

כך שם וכך גם כאן; ביקל לא יכול להעלות טענות לעת מצוא, בהליכים משפטיים שונים. הדבר נוגד את עקרון תום הלב וההגינות, "בית המשפט אינו פועל כשוטה בעולם", ובלשונו של כבוד השופט א' רובינשטיין, היפה גם לענייננו: "**ההליכים המשפטיים אינם תכנית כבקשתו של פלוני או אלמוני; איננו נמצאים מעל בימת תיאטרון, והצדדים אינם שחקנים, אשר יכולים להחליף דמויות, תפקידים ותסריט כאוות נפשם. על המעוניין לפנות למערכת המשפט לשם קבלת סעד לדבוק בגרסה אחת לאורך ההליכים, או לכל הפחות להציג הסבר מניח את הדעת לשינויה... אם לא כן נתון הוא להשתק שיפוטי**"; רע"א 4224/04 **בית ששון נ. שי כהן עובדיה**, פ"ד נט (6) 625 (2005)".

22. משלא הבהיר ביקל מדוע בחר עתה לשנות את גרסתו, ולטעון טענה סותרת מזו שטען בהליך קודם, הרי הוא חשף עצמו לתמיהה, שלא לומר למעלה מכך, מצד בית המשפט, ולכן נראה שטענתו לא עלתה כעת בתום לב, ולמעשה מהותה של

הטענה אינה אלא למתוח את תקופת ההתיישנות באופן מלאכותי מעבר לתקופה הקבועה בדין.

23. אני בדעה שיש לקבל את טענת הנתבעים להשתק שיפוטי, הן ביחס לביקל והן ביחס לעורכי הדין;
נסיבות תיק זה מלמדות שלא זאת בלבד שהטענה הועלתה על ידי התובעים בהליך שיפוטי-מנהלי (ונדחתה), הרי גם בפועל, העובדות מלמדות שהתנהגותם של ביקל ועורכי הדין הייתה כאילו היום בו קמה עילת התביעה לשכר ולהחזר הוצאות נולדה עם פרסום התוכנית במהלך שנת 2009. אין לאפשר להם מכח עקרונות תום הלב להעלות טענות סותרות, כאשר טענת עורכי הדין כעת שהמדובר בטענה שהועלתה על ידם בשליחותו של ביקל מעוררת קושי, עת אני בדעה שעקרון תום הלב מחייב לנהוג אחרת: אין לאפשר העלאת טענה סותרת לזו שאחזו עבור ביקל **בעניין זה ממש**, רק על מנת שיהיה בה כדי להאריך באופן מלאכותי את תקופת ההתיישנות הקבועה בדין, בכדי שתשרת את עניינם.

24. למעלה מהדרוש אציין שנדמה לי שככלל תביעת עורכי דין לשכר טרחה, כמו גם כל תביעה לשירות אישי, רצוי שתוגש במועד קרוב ככל הניתן בסמוך לאחר מועד ביצוע הפעולות, ולא תשתהה שנים ארוכות, עד גבול תקופת ההתיישנות, שכמובן עומדת בעינה כדין.
האמור עולה בקנה אחד עם הוראת סעיף 41 לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג - 1973, ובמיוחד הדבר מתבקש כשמדובר בנותני שירות אישי, כמו עורכי דין. מעניין לראות כי עוד במקרא נמצא יסוד לכך שמי שאוחז בטענה, ראוי שיעלה אותה ללא דיחוי; בספר שופטים מסופר על בני עמון שפתחו במלחמה על ישראל. יפתח הגלעדי שלח למלך בני עמון שליחים לברר מה עילת המלחמה ("וַיֹּאמֶר-לִי וָלָךְ, כִּי-בָאתָ אֵלַי לְהִלָּחֵם בְּאַרְצִי.") ; תשובת מלך בני עמון היתה: "כִּי-לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת-אַרְצִי בַּעֲלוֹתוֹ מִמִּצְרַיִם...". על כך השיב לו יפתח: "בְּשֶׁבֶת

יִשְׂרָאֵל בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְבִנְוֹתֶיהָ וּבְעַרְעוֹר וּבְבִנְוֹתֶיהָ, וּבְכָל-הֶעָרִים אֲשֶׁר עַל-יְדֵי אַרְנוֹן, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת, שָׁנָה--וּמַדּוּעַ לֹא-הִצַּלְתֶּם, בָּעֵת הַהִיא".

רוצה לומר - אם זו דרישתך עוד מצאת ישראל ממצרים, מדוע שתקת במשך 300 שנים?!

נדמה שהדברים מקבלים משנה תוקף בענייננו.

25. במצב דברים זה, ברי שאין כל משמעות לתקופה בה התבררה התובענה לסעד הצהרתי שהוגשה על ידי התובעים בשנת 2018 לבית משפט המחוזי מרכז, והאם יש בה כדי להאריך את תקופת ההתיישנות, כאשר עולה שהתובענה הנ"ל הוגשה כבר כשנתיים אחרי שחלפה תקופת ההתיישנות.

בע"א 1650/00 **מרדכי זיסר נ' משרד הבינוי והשיכון** (נז (5) 166 (2003)) נקבע כי סעיף 15 לחוק התיישנות מאריך את מרוץ ההתיישנות **רק אם ההליך הקודם הוגש במסגרת תקופת ההתיישנות המקורית** (למען הסדר הטוב, יוער שהשופטת פרוקצ'יה שכתבה את פסק הדין, אמנם נותרה בדעת מיעוט, אולם לא לעניין פרשנותו של סעיף 15 לחוק ההתיישנות, שלעניין זה דעתה התקבלה על ידי חברותיה להרכב, וזו פסיקת בית המשפט העליון המחייבת).

26. בענייננו, משקבעתי כאמור שיום עילת התביעה נשוא תיק זה נולדה ביום 28.10.2009, כפי שטוענים הנתבעים והרי עילת התביעה התיישנה לכל המאוחר ביום 27.10.2016.

אם כך גם התובענה לסעד הצהרתי הוגשה בעבר למעלה מ-8 שנים לאחר התגבשותה של עילת התביעה, ולמעשה עילת תביעתם של התובעים התיישנה עוד אפילו טרם הגשת התובענה ההיא משנת 2018, קל וחומר התביעה שלפני משנת 2020.

27. אם כן, הבקשות לסילוק על הסף מתקבלות, כך שהתביעה נדחית בשל התיישנות עילת התביעה.

אני מחייב את התובעים, ביחד ולחוד, בהוצאות הנתבעים שהגישו את הבקשות לסילוק על הסף בהוצאות ושכ"ט עו"ד בסך כולל של 60,000 ₪ (12,000 ₪ לכל בקשה שהוגשה).

ניתנה היום, ז' כסלו תשפ"ב, 11 נובמבר 2021, בלשכתי, בהעדר הצדדים.

עודד מאור, שופט